

Andra Koolhof en Marianne Soeters

'Dit hoort niet': anders kijken naar het gedrag van collega's en leerlingen

Ons denken, voelen en handelen worden in belangrijke mate bepaald door de manier waarop mensen in onze omgeving naar zichzelf en de ander kijken. Opvoeding, levensbeschouwing, sociale klasse, context, positie, fysieke conditie etc. hebben invloed op wie we zijn, hoe we ons gedragen en hoe we naar situaties kijken. We zijn ons niet altijd bewust van de dwingende invloed van deze factoren. Hoe ga je daar als IB'er mee om?

Voorbeeld: "Dit hoort niet"

Marieke is startende leerkracht op basisschool De Wegwijzer. Tijdens de eerste vergadering in september heeft ze meteen heel enthousiast allerlei voorstellen gedaan om het leesonderwijs aan te pakken. Ook heeft ze zich opgegeven voor diverse werkgroepen. Joyce, IB'er van De Wegwijzer, is heel blij met deze nieuwe collega. Totdat ze een gesprekje opvangt van haar collega's Corrie en Yvonne, die het belachelijk vinden dat Marieke al zo dominant aanwezig is. "Ze komt net van de opleiding en denkt dat ze de wijsheid in pacht heeft. Wat denkt ze wel. Over een paar maanden zal ze wel anders piepen."

Je voelt je als IB'er verscheurd tussen je eigen denken ('fijne nieuwe collega met nieuwe plannen') en het denken van je collega's ('de wijsheid in pacht hebben, terwijl je net van de opleiding komt').

Wat is hier aan de hand?

Er zijn in deze situatie minstens 3 perspectieven op beginnersgedrag. Ten eerste het perspectief vanuit Corrie en Yvonne:

Hoe moet een startende leerkracht zich gedragen:

- Stelt zich bescheiden op tijdens een eerste vergadering
- Kijkt eerst hoe het allemaal gaat, voordat ze inbreng heeft
- Overlegt met oudere collega's wat passend is bij de school
- Gaat niet meteen in zoveel werkgroepen zitten.

Ten tweede het perspectief vanuit Marieke:

Hoe moet ik mij als startende leerkracht gedragen:

- Ik moet me meteen laten zien met mijn kennis van de opleiding
- Ik ben de jongste en ik wil dat ze weten dat ik enthousiast ben
- Ik heb een tijdelijke aanstelling, dus ik moet het wel goed doen.

Ten derde het perspectief vanuit IB'er Joyce:

Hoe moet volgens haar een startende leerkracht zich gedragen:

- Heeft nieuwe ideeën van de opleiding en brengt die in
- Heeft veel energie om allerlei zaken op te pakken
- Gaat met haar enthousiasme de collega's hopelijk inspireren.

Marieke doorbreekt de codes die Corrie en Yvonne onbewust hanteren voor 'beginnersgedrag'. Ze voldoet niet aan de beelden van beginnersgedrag van Corrie en Yvonne en loopt hiermee een risico op afwijzing.

Sociale perspectieven

Iedereen maakt deel uit van verschillende groepen zoals gezin, school, bedrijf, sportclub, team, vrienden, familie. Elk van deze groepen heeft een eigen identiteit en eigen omgangsvormen. Hieruit vloeien beelden (codes) voort hoe wij ons dienen te gedragen. En deze worden sociale perspectieven genoemd. Het zijn opvattingen omtrent 'normaal' gedrag. Doorgaans zijn ze veralgemeniserend, stereotyperend en ongedifferentieerd:

- ze worden door velen gedeeld
- ze hebben het karakter van vanzelfsprekendheden
- ze worden zelfs niet (meer) opgemerkt, doordat ze zo vanzelf spreken.

Beelden over leerlingen

Er zijn ook verschillende sociale perspectieven hoe leerlingen zich dienen te gedragen in de klas.

Voorbeeld: "Hij hoort hier niet"

Tijdens de pauze klagen 3 collega's over het gedrag van Jelle (6 jaar). Hij is druk, kan niet op zijn stoel blijven zitten, roept luid door de klas, friemelt aan zijn klasgenoten, is koppig. De collega's bespreken hun vermoeden van een gedragsstoornis. "Hij hoort hier echt niet op school. Hij steekt ook de andere leerlingen aan. Die hebben er last van en hun ouders klagen." Er is af en toe een vervangster, die zegt: "Jelle is een pittig kind, enthousiast, doet graag mee, is assertief, weet wat hij wil, een lekker actief kind!"

Wat is hier aan de hand?

Blijkbaar hebben drie collega's een gedeeld perspectief over welke kinderen wel en welke kinderen niet op hun school horen.....

Jelle vertoont gedrag dat niet past bij het beeld dat de drie collega's uit het voorbeeld hebben van een gemiddelde 6-jarige. Hij loopt het risico dat de leerkrachten hun negatieve beeld van hem laten overheersen. De vervangster die uit een groot gezin komt en veel in het so heeft gewerkt, interpreteert het gedrag anders. Namelijk als normaal gedrag voor een 6-jarige die graag in beweging is en veel energie heeft.

Zodra je een negatief oordeel hebt, zie je het goede gedrag niet meer en word je blind en doof voor de goede bedoelingen van een leerling.

De sociale perspectieven op jou als IB'er

Hoe behoort jij je als IB'er te gedragen? Gezien vanuit verschillende personen uit de omgeving; maar ook vanuit je zelf:

- Altijd willen helpen en direct klaar staan, zelfs in privésituaties
- Altijd positief denken over kinderen en ouders
- Loyaal zijn aan de leerkrachten, maar ook aan het MT
- Geen partij kiezen in conflicten
- Geen negatieve feedback naar collega's
- Niet klagen over werkdruk
- Altijd denken in oplossingen en adviezen
- Alles weten en van alle nieuwe inzichten op de hoogte zijn
- Altijd geweldig communiceren.

Dit alles kun je voelen als sociale druk. Je hoort bijvoorbeeld niet te zeggen: "Ik kan je niet helpen" of: "Ik vind dat onze directie niet goed functioneert".

Hoe kunnen we ermee omgaan?

Voorbeeld:

Ouders die verschillende beelden hebben van de leerkracht en dat stevig naar elkaar uiten in het gesprek met haar. Vader vindt haar een doortastende leerkracht, moeder vindt haar niet voorzichtig genoeg. De leerkracht voelt gêne over hun geruzie. Vanuit haar perspectief maak je als ouders geen ruzie in het opbaar.

Ook al delen we dezelfde situatie en kijken we samen naar de dingen, we zien en voelen en denken daarom nog niet hetzelfde. Dat maakt het samenwerken ingewikkeld. Kennis van het perspectief van de ander, helpt te begrijpen

wat er gebeurt. Het helpt te ont-
rafelen hoe men naar de dingen kijkt, wat men daarbij denkt en voelt, en waarom men doet wat men doet. In het voorbeeld van Marieke helpt het niet om in discussie te gaan. Het kan wel helpen om op zoek te gaan naar het denken van Corrie, Yvonne en van Marieke over beginnersgedrag. En om aan hen te vragen wat het gevolg hiervan is op hun handelen. Bij het voorbeeld van Jelle kan aan alle betrokken collega's worden gevraagd wat hun denken is over welk type kinderen wel of niet op deze school hoort. En vervolgens wat dan het gevolg hiervan is voor hun handelen. Besef dat elke meningsvorming zwaar beïnvloed is door sociale betekenisvorming. Als je gêne voelt, wordt er een code doorbroken. ■

Marianne Soeters werkt bij Animaz Inspiratie. Zij coacht IB'ers on the job, geeft intervisie, verzorgt IB-opleidingen en inspiratiedagen Meesterlijk Coachen voor ervaren IB'ers en schoolleiders. Samen met Andra Koolhof publiceerde ze al eerder in TIB en JSW.

- **Greet van Zeir, 2017. Een haalbare weg naar succesvolle samenwerking. Garant Antwerpen-Apeldoorn.**
- **Marleen de Fraeye, 2006. Constructieve groepsprocessen. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.**
- **www.interactie-academie.be**

SAMENVATTING

Sociale perspectieven zijn opvattingen omtrent normaal gedrag, over hoe wij ons dienen te gedragen. Opvattingen die ons omringen, terwijl we er zelf deel van uitmaken. Ze vormen ons in wat blijkbaar voor ons gevoel 'hoort' en 'niet hoort'. Hoe onbewuster deze perspectieven zijn, des te dwingender wordt de invloed hiervan. Door te beseffen hoe groot de invloed van sociale perspectieven is, kun je vanzelfsprekendheden in de omgang met elkaar onderzoeken.

TIPS

- Als je voelt dat iemand iets doet wat volgens jou niet zo hoort, dan raak je aan een sociaal perspectief in jou.
- Als je in staat bent om in dat geval te beseffen dat het om een botsing gaat tussen sociale perspectieven, is er een lichtpuntje. Ga op zoek bij jezelf naar wat volgens jou blijkbaar hoort en niet hoort.
- Als je als collega's verschillend denkt over kinderen en ouders, ga op zoek naar de achtergrond van die verschillen. Doe dit ook als je wel hetzelfde denkt, ga op zoek naar hoe je er ook nog anders naar zou kunnen kijken.